

SPIIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Przedmowa do wydania trzeciego	17
CZĘŚĆ PIERWSZA	19
Zagadnienia wprowadzające	21
§ 1. Źródła, systematyka i przedmiot prawa rodzinnego	21
1. Powojenne regulacje w obrębie prawa rodzinnego	21
2. Aktualne źródła prawa rodzinnego	22
3. Systematyka i przedmiot polskiego prawa rodzinnego	25
4. Normatywne ujęcie rodziny	27
5. Stosunki prawnorodzinne	29
5.1. Małżeństwo a konkubinat	29
5.2. Pokrewieństwo	31
5.3. Powinowactwo	32
5.4. Inne więzi prawnorodzinne (wzmianka)	32
§ 2. Stan cywilny	33
1. Pojęcie i prawny charakter	33
2. Znaczenie aktów stanu cywilnego	36
§ 3. Rola sądów i innych organów w sprawach rodzinnych	38
§ 4. Problematyka przewodnich zasad prawa rodzinnego	40
Literatura	43
CZĘŚĆ DRUGA. MAŁŻEŃSTWO	45
Rozdział pierwszy	
Zawarcie i unieważnienie małżeństwa	47
§ 1. Uwagi wprowadzające	47
§ 2. Zaręczyny	48
§ 3. Sposoby zawarcia małżeństwa	49
1. Potencjalne warianty skutecznego – w świetle polskiego prawa – zawarcia małżeństwa	49
2. Procedura zawierania małżeństwa	53
2.1. Uwaga wstępna	53
2.2. Czynności przygotowawcze	53
3. Ceremonia składania oświadczeń o zawarciu małżeństwa	58

4. Rejestracja małżeństwa	59
5. Procedura zawierania małżeństw w sytuacjach nietypowych	62
5.1. Zakres omawianej problematyki.....	62
5.2. Zawarcie małżeństwa na podstawie art. 9 k.r.o.	62
5.3. Małżeństwo obywateli polskich zawarte przed konsulem.....	63
5.4. Zawarcie małżeństwa poza lokalem urzędu stanu cywilnego	64
§ 4. Systematyka przesłanek zawarcia małżeństwa	65
§ 5. Przesłanki konstytuujące małżeństwo	67
1. Wprowadzenie	67
2. Wymogi wspólne dla obu trybów zawierania małżeństwa	68
2.1. Płeć nupturientów	68
2.2. Jednoczesna obecność	70
2.3. Oświadczenia o zawarciu małżeństwa	71
2.4. Udział uprawnionego celebransa	73
3. Dodatkowe przesłanki dotyczące małżeństwa zawieranego w trybie wyznaniowym.....	75
3.1. Zawarcie małżeństwa o podwójnym skutku	75
3.2. Sporządzenie aktu małżeństwa.....	76
3.3. Zagadnienie zawarcia małżeństwa wyznaniowego jako przesłanki skuteczności zawarcia małżeństwa cywilnego	77
4. Zawarcie małżeństwa jako zdarzenie prawne.....	79
5. Problematyka nieistnienia małżeństwa.....	81
§ 6. Zakazy zawarcia małżeństwa	85
1. Ogólne wiadomości o zakazach zawarcia małżeństwa.....	85
2. Wiek stron	86
3. Stan psychiczny nupturientów.....	87
3.1. Ubezważnowolnienie całkowite.....	87
3.2. Choroba psychiczna i niedorozwój umysłowy	88
4. Zakaz bigamii.....	90
5. Istniejące między stronami związku prawnorodzinne.....	90
5.1. Pokrewieństwo	90
5.2. Przysposobienie	91
5.3. Powinowactwo	91
§ 7. Unieważnienie małżeństwa	92
1. Podstawy unieważnienia małżeństwa	92
1.1. Zawarcie małżeństwa mimo istniejącego zakazu	93
1.2. Zawarcie małżeństwa pod wpływem wady oświadczenia woli	96
1.2.1. Uwagi ogólne	96
1.2.2. Wyłączenie (brak) świadomości	96
1.2.3. Błąd co do tożsamości partnera.....	98
1.2.4. Groźba	99
1.2.5. Konwalidacja małżeństwa zawartego wskutek wady oświadczenia	99
1.3. Wadliwe wykorzystanie pełnomocnictwa.....	100

2. Wybrane kwestie proceduralne.....	101
2.1. Tryb i właściwość rzeczowa sądu.....	101
2.2. Problem legitymacji.....	101
2.3. Unieważnienie małżeństwa po jego ustaniu	103
3. Skutki unieważnienia małżeństwa	105
Literatura.....	107

Rozdział drugi

Prawna treść stosunku małżeństwa w ogólności.....	109
§ 1. Założenia ogólne.....	109
§ 2. Niemajątkowe obowiązki i prawa małżonków	109
1. Normatywny katalog niemajątkowych obowiązków i praw małżonków	109
2. Wspólne pożycie	110
3. Wzajemna pomoc	111
4. Małżeńska wierność	112
5. Nazwisko małżonków	112
6. Decydowanie o sprawach rodziny	114
§ 3. Majątkowe obowiązki i prawa niezależne od istniejącego między małżonkami ustroju	114
1. Zaspokajanie potrzeb rodziny	114
2. Uprawnienie do korzystania z mieszkania współmałżonka	116
3. Odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte dla zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny.....	117
4. Reprezentowanie małżonka w zarządzaniu jego majątkiem.....	118
Literatura.....	119

Rozdział trzeci

Relacje między małżonkami zależne od istniejącego między nimi ustroju majątkowego.....	120
§ 1. Pojęcie małżeńskiego ustroju majątkowego i jego rodzaje.....	120
§ 2. Ustrój wspólności ustawowej	122
1. Ogólna charakterystyka wspólności ustawowej	122
2. Zakres majątku osobistego każdego z małżonków	124
3. Przesunięcia majątkowe między różnymi majątkami małżonków	125
4. Zarządzanie przez małżonków majątkiem wspólnym	126
4.1. Pojęcie zarządu.....	126
4.2. Podstawowe zasady zarządzania przez małżonków wspólnym majątkiem.....	127
4.3. Rola sądu	130
5. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania	133
5.1. Zasady ogólne	133
5.2. Dopuszczalność zaspokojenia się wierzyciela jednego z małżonków z całego majątku wspólnego.....	134
5.3. Możliwość zaspokojenia się przez wierzyciela jednego z małżonków z części majątku wspólnego	135
5.4. Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania publicznoprawne	137

6. Ustanie wspólności	138
6.1. Przyczyny	138
6.2. Skutki	140
§ 3. Odrębności ustrojów umownych	143
1. Pojęcie i znaczenie intercyzy	143
2. Ustroje umownej wspólności	144
3. Rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków	145
Literatura	148

Rozdział czwarty

Ustanie małżeństwa	150
§ 1. Uwagi ogólne	150
§ 2. Śmierć małżonków	151
§ 3. Rozwiązanie małżeństwa przez rozwód	154
1. Przesłanki rozwodowe	154
1.1. Wprowadzenie	154
1.2. Przesłanka pozytywna	154
1.3. Przesłanki negatywne	156
1.3.1. Katalog	156
1.3.2. Dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków	156
1.3.3. Zasady współżycia społecznego	158
1.3.4. Wyłączna wina powoda	159
1.3.5. Uwaga końcowa	161
2. Instrumenty ochrony integralności rodziny stosowane w toku postępowania rozwodowego	162
3. Orzeczenia zabezpieczające wydawane w czasie postępowania rozwodowego	163
4. Treść rozstrzygnięcia w sprawie rozwodowej	164
4.1. Możliwe kierunki i zakres rozstrzygnięcia	164
4.2. Wina małżonków	165
4.3. Władza rodzicielska	166
4.4. Kontakty rodziców z dziećmi	168
4.5. Alimentowanie dzieci	169
4.6. Rozstrzygnięcie kwestii mieszkaniowej	171
4.7. Dostarczanie byłemu małżonkowi środków utrzymania	173
5. Zmiana orzeczenia wydanego w sprawie rozwodowej	176
6. Nazwisko małżonków po rozwodzie	177
Literatura	177

Rozdział piąty

Separacja	179
§ 1. Uwagi wstępne	179
1. Separacja jako zjawisko faktyczne i jako instytucja prawna	179
2. Separacja a rozwód	181
§ 2. Przesłanki orzeczenia separacji	182
§ 3. Wybrane kwestie proceduralne	182

§ 4. Skutki orzeczonej separacji	185
1. Zasada podstawowa	185
2. Treść prawnego stosunku małżeństwa po orzeczeniu separacji	186
§ 5. Zniesienie separacji	189
1. Przesłanka, tryb i właściwość rzeczowa sądu	189
2. Skutki postanowienia znoszącego separację	190
Literatura	193
CZĘŚĆ TRZECIA. POKREWIEŃSTWO	195
Rozdział pierwszy	
Pochodzenie dziecka	197
§ 1. Wprowadzenie	197
§ 2. Ustalenie i zaprzeczenie macierzyństwa	198
1. Reguły podstawowe	198
2. Sądowe ustalenie macierzyństwa	199
3. Sądowe zaprzeczenie macierzyństwa	200
4. Uwaga końcowa	201
§ 3. Domniemanie pochodzenia dziecka od męża jego matki	202
1. Czasowe ramy działania domniemania małżeńskiego pochodzenia dziecka	202
2. Kolizje domniemań	204
3. Zaprzeczenie ojcostwa	205
3.1. Problem legitymacji	206
3.2. Przesłanki	208
3.3. Skutki wyroku uwzględniającego powództwo	209
§ 4. Uznanie ojcostwa	210
1. Charakterystyka uznania	210
1.1. Istota uznania	210
1.2. Podmiot uznający, uznawany i przyjmujący oświadczenie o uznaniu	211
1.3. Potwierdzenie ojcostwa uznającego przez matkę dziecka	213
1.4. Akt urodzenia uznanego dziecka	214
2. Ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa	215
3. Zagadnienie bezwzględnej nieważności uznania ojcostwa	217
4. Skutki ustalenia bezskuteczności uznania lub stwierdzenia jego nieważności	218
§ 5. Sądowe ustalenie ojcostwa	219
1. Charakterystyka ogólna	219
2. Możliwości obrony strony pozwanej	221
§ 6. Problematyka ustalania pochodzenia dziecka poczętego z wykorzystaniem technik sztucznej prokreacji	224
Literatura	227

Rozdział drugi

Stosunki między rodzicami a dziećmi (w ogólności)	228
§ 1. Systematyka prawnorodzinnych relacji między rodzicami a dziećmi	228
§ 2. Wzajemny obowiązek szacunku i wspierania się rodziców i dzieci	229
§ 3. Nazwisko dziecka	230
1. Nazwisko dziecka małżeńskiego	230
2. Nazwisko dziecka pozamałżeńskiego	233
2.1. Nazwisko dziecka nieznanych rodziców	233
2.2. Nazwisko dziecka w wypadku ustalenia samego tylko macierzyństwa	233
2.3. Nazwisko dziecka o ustalonym pochodzeniu od obojga rodziców	234
3. Zmiana nazwiska wynikająca ze zmiany stanu cywilnego dziecka lub dokonana po rekonstrukcji jego rodziny	235
§ 4. Obowiązek dziecka przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny	236
Literatura	237

Rozdział trzeci

Władza rodzicielska	238
§ 1. Pojęcie, podmioty i charakter prawny	238
1. Pojęcie	238
1.1. Podstawowe funkcje władzy rodzicielskiej	238
1.2. Terminologia	239
2. Podmioty	240
2.1. Podmioty, którym przysługuje władza rodzicielska	240
2.1.1. Krąg podmiotów, którym władza rodzicielska może potencjalnie przysługiwać	240
2.1.2. Przesłanki przysługiwania władzy rodzicielskiej	241
2.2. Podmiot poddany władzy rodzicielskiej	243
2.3. Podmioty uczestniczące w wykonywaniu władzy rodzicielskiej	244
3. Charakter prawny	245
3.1. Wieloznacznosc określenia „władza rodzicielska”	245
3.2. Stosunki prawne w obrębie władzy rodzicielskiej	245
§ 2. Treść (atrybuty) władzy rodzicielskiej	247
1. Elementy treści władzy rodzicielskiej w ogólności	247
2. Osobowy element treści władzy rodzicielskiej	248
2.1. Wprowadzenie	248
2.2. Czynności faktyczne	248
2.3. Wpływ rodziców na ukształtowanie osobistej, rodzinnej i prawnopracowniczej sytuacji dziecka	251
2.3.1. Uwaga wstępna	251
2.3.2. Kształtowanie imienia i nazwiska dziecka	251
2.3.3. Decyzje wpływające na stan cywilny dziecka	252
2.3.4. Udział w kreowaniu zastępczego środowiska opiekuńczo- wychowawczego dziecka	253

2.3.5. Wpływ na pozostawanie przez małoletniego w stosunku pracy	254
2.3.6. Podsumowanie	254
2.4. Problematyka miejsca zamieszkania dziecka	254
2.5. Sfera kontaktów rodziców i dzieci	255
2.6. Uwaga końcowa	255
3. Piecza nad majątkiem dziecka	256
4. Atrybut przedstawicielstwa	256
§ 3. Wykonywanie władzy rodzicielskiej	258
1. Zasada samodzielności działania (autonomii) rodziców	258
2. Zasada pomocy organów władzy publicznej	260
3. Posłuszeństwo dziecka	261
4. Reguły uzupełniające	262
5. Kryteria należytego wykonywania władzy rodzicielskiej	264
6. Odpowiedzialność rodziców	266
§ 4. Modyfikacje władzy rodzicielskiej i jej ustanie	267
1. Zmiany w zakresie władzy rodzicielskiej	267
1.1. Normatywne przypadki modyfikowania władzy rodzicielskiej (w ogólności)	267
1.2. Zarządzenia ograniczające władzę rodzicielską	268
1.2.1. Zarządzenia wydawane przez sąd opiekuńczy na podstawie art. 109 k.r.o.	268
1.2.2. Pozakodeksowe przypadki ingerencji sądu modyfikującej władzę rodzicielską	271
1.3. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	272
2. Ustanie władzy rodzicielskiej	274
2.1. Przyczyny ustania władzy rodzicielskiej	274
2.1.1. Zdarzenia niezależne od woli podmiotów	274
2.1.2. Orzeczenia sądowe skutkujące pośrednio ustaniem władzy rodzicielskiej	274
2.1.3. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	274
2.2. Skutki ustania władzy rodzicielskiej	276
Literatura	277

Rozdział czwarty

Kontakty z dziećmi	279
§ 1. Wprowadzenie	279
§ 2. Istota kontaktów	281
§ 3. Regulacja kontaktów rodziców z dzieckiem	281
§ 4. Formy ingerencji sądu w sferę kontaktów rodziców z dzieckiem	283
1. Uwagi ogólne	283
2. Ograniczenie kontaktów	283
3. Zakaz kontaktowania się	284
4. Inne zarządzenia	284
§ 5. Kontakty dziecka z innymi osobami bliskimi	285
Literatura	286

2.3.5. Wpływ na pozostawanie przez małoletniego w stosunku pracy	254
2.3.6. Podsumowanie	254
2.4. Problematyka miejsca zamieszkania dziecka	254
2.5. Sfera kontaktów rodziców i dzieci	255
2.6. Uwaga końcowa	255
3. Piecza nad majątkiem dziecka	256
4. Atrybut przedstawicielstwa	256
§ 3. Wykonywanie władzy rodzicielskiej	258
1. Zasada samodzielności działania (autonomii) rodziców	258
2. Zasada pomocy organów władzy publicznej	260
3. Posłuszeństwo dziecka	261
4. Reguły uzupełniające	262
5. Kryteria należytego wykonywania władzy rodzicielskiej	264
6. Odpowiedzialność rodziców	266
§ 4. Modyfikacje władzy rodzicielskiej i jej ustanie	267
1. Zmiany w zakresie władzy rodzicielskiej	267
1.1. Normatywne przypadki modyfikowania władzy rodzicielskiej (w ogólności)	267
1.2. Zarządzenia ograniczające władzę rodzicielską	268
1.2.1. Zarządzenia wydawane przez sąd opiekuńczy na podstawie art. 109 k.r.o.	268
1.2.2. Pozakodeksowe przypadki ingerencji sądu modyfikującej władzę rodzicielską	271
1.3. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	272
2. Ustanie władzy rodzicielskiej	274
2.1. Przyczyny ustania władzy rodzicielskiej	274
2.1.1. Zdarzenia niezależne od woli podmiotów	274
2.1.2. Orzeczenia sądowe skutkujące pośrednio ustaniem władzy rodzicielskiej	274
2.1.3. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	274
2.2. Skutki ustania władzy rodzicielskiej	276
Literatura	277

Rozdział czwarty

Kontakty z dziećmi	279
§ 1. Wprowadzenie	279
§ 2. Istota kontaktów	281
§ 3. Regulacja kontaktów rodziców z dzieckiem	281
§ 4. Formy ingerencji sądu w sferę kontaktów rodziców z dzieckiem	283
1. Uwagi ogólne	283
2. Ograniczenie kontaktów	283
3. Zakaz kontaktowania się	284
4. Inne zarządzenia	284
§ 5. Kontakty dziecka z innymi osobami bliskimi	285
Literatura	286

Rozdział piąty	
Przysposobienie	287
§ 1. Powstanie stosunku przysposobienia	287
1. Wprowadzenie	287
2. Przesłanki przysposobienia	288
2.1. Systematyka przesłanek adopcyjnych	288
2.2. Wymagania odnoszące się do adoptowanego dziecka	288
2.3. Przesłanki dotyczące przysposabiającego	290
2.4. Zgoda rodziców	292
2.5. Zgoda innych podmiotów	295
2.6. Rola sądu opiekuńczego	296
§ 2. Rodzaje przysposobienia	298
1. Konstatacja ogólna	298
2. Podmiotowe typy adopcji	298
3. Przedmiotowe rodzaje przysposobienia	301
3.1. Adopcja pełna zwykła	301
3.2. Przysposobienie całkowite	303
3.3. Adopcja niepełna	304
§ 3. Zniesienie stosunku przysposobienia	305
1. Przyczyny zniesienia stosunku przysposobienia	305
2. Rozwiązanie adopcji	306
3. Ponowne przysposobienie dziecka	309
Literatura	309
Rozdział szósty	
Inne, zastępcze środowiska opiekuńczo-wychowawcze dziecka	311
§ 1. Wprowadzenie	311
§ 2. Rodziny zastępcze	312
§ 3. Placówki opiekuńczo-wychowawcze	315
Literatura	318
Rozdział siódmy	
Obowiązek alimentacyjny	319
§ 1. Ogólna charakterystyka obowiązku alimentacyjnego	319
§ 2. Zakres podmiotowy i kolejność obowiązków	323
1. Źródła obowiązku alimentacyjnego	323
2. Kolejność obowiązków alimentacyjnych	324
3. Roszczenia zwrotne	328
§ 3. Przesłanki alimentacji	329
1. Przesłanki konieczne	329
1.1. Niedostatek uprawnionego	329
1.2. Usprawiedliwione potrzeby uprawnionego oraz zarobkowe i majątkowe możliwości zobowiązanego	331
1.3. Sprzeczność żądania alimentów z zasadami współżycia społecznego	333

2. Przesłanki dodatkowe	334
2.1. Obowiązek alimentacyjny rodzeństwa.....	334
2.2. Obowiązek alimentacyjny powinowatych.....	335
3. Konkluzja.....	337
§ 4. Formy wykonywania obowiązku alimentacyjnego	338
§ 5. Roszczenia matki dziecka pozamałżeńskiego związane z ciążą i porodem	339
§ 6. Ochrona roszczeń i świadczeń alimentacyjnych	341
Literatura	345
CZĘŚĆ CZWARTA. OPIEKA I KURATELA.....	347
Rozdział pierwszy	
Opieka	349
§ 1. Wprowadzenie	349
§ 2. Tryb ustanawiania opieki.....	352
§ 3. Prawna treść opieki	355
1. Atrybuty opieki w ogólności	355
2. Piecza nad osobą pupila.....	356
3. Piecza nad majątkiem pozostającego pod opieką	357
4. Reprezentacja	358
§ 4. Sprawowanie opieki.....	359
1. Zasada nadzoru sądu opiekuńczego	359
2. Zasady uzupełniające.....	360
§ 5. Zwolnienie opiekuna i ustanie opieki	362
1. Zwolnienie opiekuna	363
2. Przyczyny i skutki ustania opieki.....	364
Literatura	365
Rozdział drugi	
Kuratela	367
§ 1. Uwagi ogólne	367
§ 2. Szczególne rodzaje kurateli.....	370
1. Kuratela dla osoby częściowo ubezwłasnowolnionej.....	370
2. Kuratela dla dziecka poczętego	372
3. Kuratela dla osoby niepełnosprawnej	373
4. Kuratela dla nieobecnego	374
Literatura	375